

Eugen Drewermannin syvyyopsykologinen raamatuntulkinta

JOHDANTO

Voisiko syvyyopsykologia uudistaa raamatuntulkinnan? Näin väittää saksalainen Eugen Drewermann (s. 1940), jonka mukaan Raamatun ydinsisältö on löydettävissä vain syvyyopsykologian avulla. On lähdettävä liikkeelle tekstien taustalla olevista kuvista ja tulkittava niitä unientulkinnan avulla.¹ Drewermann on tällä hetkellä tunnetuin syvyyopsykologiaa soveltavista teologeista. Hänen erottamisensa Paderbornin katolisen yliopiston dosentin sekä papin virasta herätti 1990-luvun alussa suurta huomiota. Myös teologinen keskustelu oli vilkasta.² Nykyään Drewermann tunnetaan esiintymisistään mediassa, auditoriot täyttävänä luennoitsijana ja tuotteliaana kirjoittajana.³ Hänen ajattelunsa on löytänyt vasta-kaikua erityisesti evankelisten kristittyjen piirissä. Euroopan maiden lisäksi Drewermann on esitelmöinyt muun muassa Yhdysvalloissa.⁴ Suomessa hän vieraili vuonna 2001.⁵ Hänen teologistaan on tehty kymmeniä väitöskirjoja.

Vuodet 1959–1965 Drewermann opiskeli katolista teologiaa ja filosofiaa Paderbornissa ja Münsterissä. Pari vuotta pappina toimittuaan hän hakeutui opiskelemaan syvyyopsykologiaa Tiefenbrunnin instituuttiin, jonka toimintalinja pohjautuu Harald Schultz-Hencken uuspsykoanalyyysiin.⁶ Instituut-

-
- 1 Drewermann 1992a, 16–17.
  - 2 Erottaminen dosentin virasta tapahtui 7.10.1991 ja erottaminen papin virasta 9.1.1992. Tapahtumakulku on dokumentoitu useissa teoksissa, esim. Drewermann 1992c.
  - 3 Esimerkiksi Luoteis-Saksan radiossa (Nordwestradio, Radio Bremen) jatkuu viidettä vuotta keskusteluohjelmien sarja, jossa Drewermann vastaa soittajien kysymyksiin. Alfred Sobelin (1993) bibliografian mukaan Drewermann oli julkaissut vuoteen 1993 mennessä jo 39 monografiaa. Verkkokirjakauppa Amazon.de pitää tällä hetkellä myynnissään yli 70 Drewermannin teosta. Kappalemyynti on ylittänyt kolme miljoonaa. Teoksia on käännetty ainakin 15 kielelle, suomi mukaan lukien. Drewermannin esitelmätilaisuudet ovat edelleen yleensä loppuunmyytyjä. Brokop 2012. Saksan kansalliskirjaston katalogi sisältää Drewermannista lähes 700 osumaa, joihin kuuluvat sekä hänen teoksensa että hänen ajatteluun käsittelevät teokset. <http://dnb.d-nb.de>. Merkittävimpiä teologisia teoksia ei ole suomennettu.
  - 4 Brokopin (2012) mukaan Drewermann on pitänyt 25 vuoden aikana yli 3000 esitelmää.
  - 5 Drewermann vieraili Helsingissä 15.–16.10.2001 ”Uuden vuosituhannen uskoa etsimässä” -seminaarissa ja luennoi yliopistolla silloisen uusimman kirjansa aiheesta ”Onko uskolla tulevaisuutta” (*Hat der Glaube Hoffnung*, 2000).
  - 6 Harald Schultz-Henckeä (1892–1953) pidetään Saksan uuspsykoanalyysin merkittävimpänä edustajana. Hänen mukaansa moderni neuroositeoria syntyy yhdistämällä kaksi kolmasosaa Sigmund Freudin näkemyksiä yhteen kolmannekseen, jonka muodostavat Freudin oppilaiden Alfred Adlerin ja Carl Gustav Jungin käsitykset. (Wiesenhütter 1969, 104.) Schultz-Hencke on esittänyt teoreiansa teoksessa *Einführung in die Psychoanalyse* (1927).

tissa Drewermann opiskeli kaksi vuotta. Hänen kolmiosaisena teoksena julkaistu väitöskirjansa *Strukturen des Bösen*⁷ hyväksyttiin Paderbornin yliopistossa laajuutensa vuoksi samalla kertaa myös habilitaatiokirjaksi – molemmat korkeimmalla mahdollisilla arvosanalla. Syvyyspsykologiseksi luonnehtimaansa raamatuntulkintaa hän toteutti ensi kertaa tässä teoksessaan, jonka toiselle osalle hän on antanut alaotsakkeen ”Jahvistinen alkukertomus psykoanalyysin näkökulmasta.”⁸

Drewermannin tuotanto ulottuu Grimmin satujen tulkinnoista teologian ja luonnontieteiden suhdetta luotaaviin teoksiin. Teoksessaan *Tiefenpsychologie und Exegese*⁹ hän määrittelee teologiset ja syvyyspsykologiset lähtökohdansa sekä esittää tulkintasääntönsä. Syvyyspsykologiset tulkinnot hän on julkaissut esimerkiksi kaikista evankeliumeista ja Apostolien teoista. Hänen ilmaisunsa on kaikissa näissä teoksissa monisanaista ja epäsystemaattista. Niistä löytyy teologisen ja syvyyspsykologisen aineksen lisäksi filosofista asian käsittelyä, viittauksia luonnontieteiden tutkimustuloksiin sekä uskontotieteen tuntemia ja kirjallisuudesta poimittuja Raamatun kertomusten paralleleja. Artikkelini tarkastelee sekä Drewermannin raamatuntulkinnan lähtökohia että metodia.

RAAMATUN KÄTKETTY TOTUUS

Raamatuntulkinnan tehtävänä on Drewermannin mukaan poistaa ahdistusta ja herättää uskoa.¹⁰ Ahdistuksella hän tarkoittaa ihmiselämän kaikille tasoille vaikutuksensa ulottavaa eksistentiaalista ahdistusta. Hän asettaa siis tulkinnalle uskonnollisen tavoitteen. Muunlaisen tulkinnan hän torjuu. Erityinen torjunnan kohde on historiallis-kriittinen raamatuntutkimus, jota Drewermann näyttää pitävän yhtenä yhtenäisenä metodina. Se on hänen mukaansa jumalatonta (prinziippiell gottlos) eksegeesiä, jonka perustana on 1800-luvun rationalismi. Se keskittyy sanoihin eikä tavoita ihmisen psyykkistä todellisuutta.¹¹ Useiden eksegeettien mukaan hän ei kuitenkaan tunne historiallis-kriittisen metodin uusinta kehitystä eikä sen omia kriitikkoja.¹² Drewermann katsoo, ettei teologia ole tähän mennessä löytänyt Raamatun varsinaista sisältöä. Se johtuu hänen mukaansa siitä, että sanoja on pidetty

tärkeämpinä kuin kuvia, toimintaa tärkeämpänä kuin tunteita ja perinteen kirjallisia muotoiluja tärkeämpinä kuin niitä elämyksiä ja kokemuksia, jotka ovat kyseisen perinteen synnyttäneet. Raamatun kertomusten syntytilanteeseen keskittyvä eksegeesi pysähtyy hänen mukaansa tekstin pintatasoon ja tekee Raamatun selityksestä sosiaalhistoriaa.¹³

Drewermannin raamatunäkemyksen lähtökohdaksi on siis Raamatun monitasoisuus. Teksti edustaa pintatasoa, tekstin symbolit syvätasoa.¹⁴ Tulkinnan on hänen mukaansa perustuttava symbolien tulkintaan, koska usko perustuu mielikuviin eikä käsitteelliseen ajatteluun. Symbolien eli kuvien uskonnollista merkitystä hän perustelee sillä, että inhimillinen ajattelu on tapahtunut mielikuvien varassa ennen puhekielen omaksumista.¹⁵ Hänen mukaansa siis Raamatun kielelliset symbolit ovat visuaalisesti koettavissa. Hän ymmärtää ne Carl Gustav Jungin tapaan kätkeyn sisällön ilmaisijoiksi.¹⁶ Ne ovat eräänlaisia syvätason totuuden johtavia siltoja.

Symbolit ovat Drewermannin mukaan siirtyneet Raamattuun suullisen perimätiedon välittäjien mielestä. Useimmat Raamatun kirjoittajat ovat olleet traditiota tulkitsevia toimittajia, jotka ovat eläytyneet itselleen teologisesti tärkeimpiin traditioiden kohtiin.¹⁷ Raamatussa kuvatut eskatologiset näyt taas ovat syntyneet ihmismielen kuvien projisoitumisesta historiassa toteutuvien tapahtumien kuvauksiksi. Profeetat eivät ole saaneet näkyjään Jumalan erityisenä ilmoituksena, vaan Jumala on luonut heidät vastaanottavaisiksi toivoa herättäville näyille. Heidän näkyihinsä sisältyvät symboliset kuvat kuuluvat luonnostaan ihmismieleen ja ovat Jumalan sinne asettamia.¹⁸ Näkijöiden tietoinen minä on saanut kuvansa mielen tiedostamattomasta osasta.¹⁹ Raamatun syntyprosessiin osallistuneet ihmiset eivät siis ole Drewermannin mukaan itse luoneet Raamatun symboleja, vaan he ovat toimineet niiden välittäjinä omaa eläytymiskykyään käyttämällä. Raamatun syvätaaso on hänen mukaansa tullut esiin visuaalisessa muodossa ja Raamatun kirjoittajat ovat tallentaneet visuaalisesti kokemansa symbolit kielellisessä muodossa sen tekstiin. Drewermannilla on tässä selkeä luomisilmoitusmalli. Jungin analyttinen psykologia selittää hänen mukaansa psykologisesti Raamatun kuvien kumpuamisen ih-

misen mielestä. Niiden perustana on kollektiivinen tiedostamaton, jonka sisältö on samanlainen kaikilla ihmisillä.²⁰ Se on arkkityyppien varasto, joka tuottaa ihmisen tietoiseen mieleen arkkityyppisiä kuvia.²¹

Jung käyttää arkkityyppin käsitettä analyttisessä psykologiassaan, mutta käsite on vanhempi.²² Hänen yhden määritelmänsä mukaan arkkityyppi on itsessään tyhjä, apriorisesti olemassa oleva mielikuvamuoto, *facultas praeformandi*. Se voidaan osoittaa sisällöltään määrätynlaiseksi vain silloin, kun se on tullut tietoiseksi ja on siten tietoisien kokemusaineiston täyttämä. Esimerkiksi äidin arkkityyppi ilmenee lukemattomissa muodoissa jonkun ihmisyksilön äidistä jumalanäitiin, kirkkoon ja taivaaseen.²³ Myös psyykkiset tapahtumat ovat arkkityyppisiä.²⁴ Arkkityyppiset kuvat eli arkkityyppiset symbolit ovat siis Jungin mukaan tietoisesti koettavia. Drewermann käyttää arkkityyppisen kuvan ja arkkityyppisen symbolin käsitteitä Jungin tavoin synonyymeinä.²⁵

Drewermann on ottanut lähtökohdakseen erottaa Jungin tapaan arkkityypit ”an sich” ja arkkityyppien pohjalta syntyneet kuvat.²⁶ Tämän lähtökohdan vastaisesti hän kuitenkin antaa niille usein saman merkityssisällön. Hän esimerkiksi sanoo arkkityyppisiä kuvia Jumalan ihmisluontoon asettamiksi kuviksi ja vertaa niitä ihmismielessä vaikuttaviin Jumalan uniin, jotka ovat päätyneet Raamattuunkin yliajallisen totuutensa vuoksi.²⁷ Hän ei määrittele eksplisiittisesti arkkityyppin ja arkkityyppisen kuvan käsitteen suhdetta. Hän on myös korostanut samanaikaisesti arkkityyppisten kuvien yliajallisuutta ja niiden riippuvuutta esiintymisympäristönsä sosiaalisesta kontekstista.²⁸ Arkkityyppien ja arkkityyppisten kuvien suhteen selvittämättä jättäminen osoittaa, että Drewermann on jäänyt Jungin ajattelun soveltamisessa puolitehen. Hän soveltaa ilmeisen epäjohdonmukaisesti käyttämäänsä Jungin arkkityyppiteoriaa. Näkemystä ihmismielen sisäisestä arkkityyppien varastosta ei ole voitu osoittaa fenomenologisesti oikeaksi. Drewermannin ajattelua ohjaa tässä Jungin arkkityyppiteoriaan perustuva esiyymmärrys.

Drewermannin ajattelua ohjaa siis käsitys, jonka mukaan ihmisen tiedostamattomassa on jumalallisen totuuden lähde. Raamatun kirjoittajat

ovat hänen mukaansa liittäneet kätkeytyä totuutta ilmaisevat symbolit sen teksteihin. He ovat turvautuneet symboleihin siksi, että Jumalan kohtaamista on mahdotonta kuvata tietoisien ajattelun keinoin.²⁹ He ovat tuottaneet tietoisesti tekstiä ja heidän alitajuntansa eli tiedostamaton mielensä on samalla liittänyt tekstiin siihen sopivat symbolit. Sitä, millä perusteella kyseiset symbolit ovat mahdollisten symbolien joukosta valikoituneet, Drewermann ei käsittele. Hän ei selitä, miten kirjoittajien yksilöllisten kokemusten vaikutus syrjäytyisi kyseisessä prosessissa. Hän ei käsittele myöskään sitä, minkälaiseksi ymmärtää ihmisen tietoisien ja tiedostamat-

7 Drewermann 1995a; 1995b; 1996.

8 Drewermann 1995b. Drewermann käyttää usein psykanalyysin (Psychoanalyse) käsitettä syvyytyspsykologian (Tiefenpsychologie) synonyyminä.

9 Drewermann 1992a; Drewermann 1992b .

10 Drewermann 1992b, 33–34.

11 Drewermann 1992a, 12.

12 Blank 1992, 24, 30–31; Venetz 1992, 31–32. Drewermann myös turvautuu historialliseen tutkimukseen enemmän kuin antaa ymmärtää, joten hän torjuu pikeminkin Raamatun kertomusten historiallisuuden kuin historiallis-kriittisen metodin (Frey 1995, 180).

13 Drewermann 1992a, 16, 95.

14 Drewermann (esim. 1992a, 18) käyttää syvätason (Tiefenschicht) käsitettä. Psykodynaamisessa syvähermeneutiikassa puhutaan pintatason tekstin sisällöstä ilmisältönä ja syvätason tekstin sisällöstä piilosältönä. Perttula & Latomaa, 2005, 67.

15 Drewermann 1992a, 16–17.

16 Vrt. Jung 1960, § 894, § 901.

17 Drewermann 1992a, 97–98.

18 Drewermann 1992b, 451.

19 Drewermann 1992b, 483–184.

20 Jung (1976, § 3, § 88) erottaa toisistaan henkilökohtaisen tiedostamattoman ja kollektiivisen tiedostamattoman.

21 Jung 1964, § 151.

22 Perikuvan, alkukuvan tai muotin merkityksessä arkkityyppin käsite on tunnettu vuosisatojen ajan. Voidaanpa jo Platonin ideaopinkin katsoa edustaneen ”jungilaista” ajattelua. (Jung 1976, § 5, § 153.)

23 Jung 1976, § 155–156. Jung määrittelee itse asiassa arkkityyppi-käsitteen erittäin monin tavoin (Kassel 1980, 109).

24 Esim. uudestisyntyminen (Jung 1976, § 206–207).

25 Esim. Drewermann 1992a, 263.

26 Drewermann 1992a, 135–136.

27 Drewermann 1992b, 452; Drewermann 1993b, 157; Drewermann 1992b, 21.

28 Esim. Drewermann 1992a, 263, 263 nootti 20.

29 Drewermann 1992a, 20.

toman mielen yhteistoiminnan.³⁰ Hänen näkemysensä eroaa Jungin symbolientulkinnassaan soveltamasta käsityksestä. Jungin mukaan kollektiivisesta tiedostamattomasta löytyvien kuvien kokemiseen osallistuu aina sekä tiedostamaton että tietoinen mieli.³¹ Drewermann puolestaan ajattelee, että Raamatun kirjoittajat ovat siirtäneet omasta tiedostamattomastaan Raamattuun totuutta, joka on usein jäänyt tuntemattomaksi heille itselleen. Näin on hänen mukaansa käynyt erityisesti heidän kuvatessaan maailman syntyvaiheita ja lopunaijoja.³²

Drewermann korostaa, että Raamatun tekstillä on merkitystä vain sikäli, kuin se tuo esiin ihmisten kollektiivisen tiedostamattoman arkkityypiset kuvat. Tekstin kirjaimellisen, pintatason merkityksen hän torjuu.³³ Hänen ajattelunsa keskiössä on kuvailmoitus. Ilmoituksen luonnetta Drewermann kuvaa kuitenkin ristiriitaisesti. Hän esimerkiksi kirjoittaa, että ilmoitus on alkanut sillä hetkellä, kun Jumala on asettanut ihmismieleen kuvat luottamuksesta evoluution vuosimiljoonien aikana.³⁴ Tällöin ei tule selväksi, ilmoittaako Jumala Drewermannin mukaan yhä uudelleen itsestään vai onko Jumala käynnistänyt tietynä hetkenä eräänlaisen luonnonprosessin. Useimmiten Drewermann puhuu kuvien ilmaantumisesta evolutiivisena prosessina, jonka voi ymmärtää käsitykseksi jatkuvasta ilmoituksesta.³⁵

Kuvailmoituskäsityksessään Drewermann tukeutuu Jungin lisäksi Wilhelm Diltheyn ja Jacob Burckhardtin historian tulkintaan. Heidän mukaansa kaikkea kulttuurin tuottamaa on tarkasteltava yleisinhimillisen typologian ilmentymänä.³⁶ Teologian on Drewermannin mukaan tulkittava menneitä tapahtumia jatkuvasti vaikuttavan, muuttumattoman todellisuuden kuvaajina. Siten voidaan löytää Raamatun varsinainen uskonnollinen syvätaaso.³⁷ Kyky kokea pyhyttä eli uskonto kuuluu hänen mukaansa ihmisen tietoisuuden perusrakenteisiin. Tässä Drewermann tukeutuu myös uskontotieteilijä Mircea Eliaden käsitykseen pyhän kokemisesta.³⁸

Drewermann siis korostaa, että raamatuntulkinnan on keskityttävä kuvalliseen luomisilmoitukseen, koska ainoastaan siihen sisältyy Raamatun kätkeyty totuus. Kaikkia Raamatun kuvia hän ei kuitenkaan saa mahtumaan kuvailmoitusmalliinsa. Poikkeuksen muodostavat sellaiset ku-

vat, jotka ilmentävät tietynlaisten ”epävalmiiden” ihmisten kokemistapaa. Niiden perusta ei ole hänen mukaansa kollektiivisessa tiedostamattomassa vaan yksilöllisessä minässä. Hän ajattelee kuitenkin subjektiin sitoutumisen (der Faktor der Subjektivität) antavan niille saman ikuisen merkityksen, joka on arkkityypisillä kuvilla. Ne puhuttelevat hänen mukaansa kuitenkin vain niitä ihmisiä, joiden tunne-elämä on sukua niille tai ristiriidassa niiden kanssa. Esimerkkeinä tällaisista kuvista Drewermann mainitsee jalkojen voitelun, jolla Luukkaan evankeliumin syntinen nainen osoittaa kiintymystä ja hellyyttä Jeesusta kohtaan.³⁹ Kaikki Raamatun kuvat eivät siis ole hänen mukaansa arkkityypisiä eivätkä selitettävissä Jungin unientulkinnan avulla. Se on ilmeisesti osaltaan johtanut siihen, että hän tulkitsee Raamatun symboleja myös Sigmund Freudin tulkintoihin tukeutuen.⁴⁰ Käsitys Raamatun kirjoittajien tietoisesti tuottamista kuvista on irrallinen lisä Jungin arkkityypiteoriaan perustuvaan luomisilmoituskäsitykseen.

Drewermannin keskeisimpänä tavoitteena on siis löytää Raamatun kätkeyty totuus sen tekstistä löytyvien symbolien avulla. Kaikki symbolit ovat hänen mukaansa lähtöisin ihmismielestä, mutta ihmismieli tuottaa niiden avulla Raamattuun useita eri kertomuslajeja.⁴¹ Historiassa tapahtunut ei ole synnyttänyt näitä kertomuksia, vaan arkkityypiset kuvat ovat niissä järjestäytyneet tapahtumakuvausten puitteisiin.⁴² Kertomusten jaottelussa Drewermann tukeutuu muotohistoriallisen koulukunnan perinnejiteoriaan. Kertomukset edustavat hänen mukaansa kymmentä perinnejitettä.⁴³ Myytti, satu, taru ja legenda ovat lähempänä unta kuin muut perinnejitit. Uni on hänen mukaansa oikeastaan yksilöllinen myytti. Myytit ovat syntyneet siten, että ihmisen kokema on yhdistynyt hänen mielestään löytyviin arkkityyppeihin. Myytti on ihmisten yhteinen ”suuri uni”.⁴⁴ Sadut taas ovat syntyneet, kun myytit ovat menettäneet uskonnollisen sisältönsä. Uneksunta (Traumgeschehen) on muovannut myyteistä ja saduista tarinoita ja legendoja.⁴⁵ Siten esimerkiksi Jeesukseen liitetty jumalanpoikamyytti on synnyttänyt kansanomaisia legendoja Jeesuksen ihmeteoista. Ihmekertomuksissa, ilmestys- ja kutsumuskertomuksissa sekä profetioissa ja apo-

kalypseissa Raamatun kätkeyty totuus esitetään historiallisen totuuden muodossa. Kuitenkin myös niiden ydintotuus on siinä, mikä niissä on tyyppilistä ja yleisinhimillistä.⁴⁶ Drewermann väittää, että kaikkien Raamatun tekstien syvätasolta löytyy ihmismielen sille välittämä luomisilmoitus.

SYVYYSPSYKOLOGIA METODINA

Drewermann siis katsoo Raamatun olennaisen sisällön olevan lähtöisin Jumalan luomasta ihmismielestä. Tästä syystä on ymmärrettävää, että hän etsii raamatuntulkintamenetelmää ihmismielen ilmiöiden tulkintamenetelmien joukosta. Hänen mukaansa on lähdettävä liikkeelle unikuvista sanojen sijaan, koska uskonnollinen kokeminen perustuu mielikuviiin eikä käsitteelliseen ajatteluun.⁴⁷ Tämän vuoksi unien tulkintaan perehtynyt syvyyspsykologia sopii tulkitsemaan Raamatun kätkeyttä totuutta.⁴⁸ Hän tukeutuu näin syvyyspsykologisen hermeneutiikan perusajatukseen, jonka mukaan syvyyspsykologian tehtävänä on paljastaa tekstin kirjoittajien intuitiivinen tieto ja esittää se selkeässä käsitteellisessä muodossa.⁴⁹ Hän ei suhteuta tulkintaansa millään tavoin kirkon symbolisen raamatuntulkinnan perinteeseen.

Drewermann ei näe ristiriitaa siinä, että hyödyntää samanaikaisesti eri syvyyspsykologisten suuntausten unientulkintaa. Sigmund Freudin psykoanalyysi, Carl Gustav Jungin analyttinen psykologia ja Medard Bossin dasein-analyysi sopivat hänen mukaansa täydentämään toisiaan.⁵⁰ Jungin unien tulkinta on kuitenkin Drewermannin päämetodi. Psykoanalyysi tulkitsee hänen mukaansa symboleja vain semioottisina merkkeinä, mutta Jungin analyttinen psykologia tulkitsee niitä transsendenttisen symboleina. Jungin symbolien transsendenttisuudella Drewermann tarkoittaa sitä, että kyseiset arkkityypiset symbolit viittaavat tuonpuoleiseen todellisuuteen, joka on ilmaistavissa vain symbolien avulla.⁵¹

Tulkintametodistaan Drewermann käyttää monia nimityksiä. Niitä ovat esimerkiksi typologinen hermeneutiikka, arkkityypinen hermeneutiikka ja arkkityypinen tulkinta.⁵² Tulkintaa typologiseksi nimittämällä hän korostaa, että Raamatusta löytyy kaikkien kulttuurien yhteinen typologia.⁵³ Hän siis

nimeää arkkityypiset kuvat eli arkkityypiset symbolit tulkinnan kohteiksi. Drewermann tulkitsee Raamatun kertomuksia niiden sisällön näkökulmasta, vaikka sanoo tarkastelukulmaansa muotohistorialliseksi.⁵⁴ Muotohistoriallisen koulukunnan kertomuslajien jaotteluun sitoutuminen asettaa rajat itsenäisen syvyyspsykologisen tulkintamenetelmän kehittämiseksi.⁵⁵

Arkkityypiset kuvat on Drewermannin mukaan mahdollista tulkita joko myönteisiksi tai kiel-

-
- 30 Tämä johtunee osittain siitä, että hän ei juuri tunne uusia syvyyspsykologiaa Esim. James Grotstein esittää, että tietoisien ja tiedostamattoman välillä toimiva esitietoisuus voi toimia eräänlaisena ”hakukoneena” varsinaisen tiedostamattoman alueelle. Von Bruun 2012, 242.
- 31 Jung (1960, § 761) kirjoittaa: ”Dementsprechend ist das Bild ein Ausdruck sowohl der unbewußten wie der bewußten momentanen Situation.”
- 32 Drewermann 1992a, 219.
- 33 Drewermann 1992a, 484, Drewermann 1992b, 590.
- 34 Drewermann 1990, 97.
- 35 Näin myös Etheber 1998, 282.
- 36 Drewermann 1992a, 54, 56.
- 37 Drewermann 1992a, 58.
- 38 Drewermann 1992a, 49–50. Vrt. Eliade 1976, 11.
- 39 Drewermann 1992a, 436–443.
- 40 Freudin psykoanalyysi ei tunne kollektiivisen tiedostamattoman käsitettä. Psykoanalyttinen unientulkinta selittää unia lähtemällä yksilöllisen tiedostamattoman tuottamista unikuviista (ilmiunesta).
- 41 Drewermann 1992b, 40.
- 42 Drewermann 1992a, 153.
- 43 Perinnelajit ovat Drewermannin mukaan: myytti (Mythos), satu (Märchen), taru (Sage), legenda (Legende), ihmekertomus (Wunder), näky (Vision), profetia (Weissagung), apokalypsi (Apokalypse), historiallinen kertomus (Geschichte) ja vertaus (Gleichnis). Drewermann 1992a ja Drewermann 1992b, nimilehdet. Drewermann käsittelee näitä kertomuslajeja myös muilla nimillä.
- 44 Drewermann 1992a, 132–134.
- 45 Drewermann 1992a, 141, 147.
- 46 Drewermann 1992b, 38, 42.
- 47 Drewermann 1992a, 16–17.
- 48 Drewermann 1992a, 15.
- 49 Psykoanalytikko Stephen A. Reid muotoili vuonna 1973 syvyyspsykologisen hermeneutiikan peruslauselman: meidän on löydettävä psykoanalyysin avulla runoilijan intuitiivinen tieto. Oeming 1995, 107, 110.
- 50 Drewermann 1992a, 155.
- 51 Drewermann 1992a, 157.
- 52 Drewermann 1992a, 48, 58, 168.
- 53 Drewermann 1992a, 56.
- 54 Drewermann 1992a, 78.
- 55 Näin myös Kassel 1992, 42.

teisiksi kuviksi, koska ne ovat heijastusta inhimillisen evoluution alkuvaiheista.⁵⁶ Hän siis pitää arkkityyppisiä kuvia ambivalentteina. Tästä huolimatta hän kiinnittää päähuomiionsa kuvien positiiviseen merkitykseen. Raamatuntulkinnassa on hänen mukaansa etsittävä symbolisia kuvia, jotka auttavat ihmisiä tiedostamaan ahdistuksensa ja ottamaan vastaan armon.⁵⁷ Tulkinnalla on terapeuttinen pyrkimys. Ihmismielen myönteisesti vaikuttavista kuvista hän käyttää nimitystä vapauttavat kuvat (Bilder von Erlösung).⁵⁸ Vapauttava kuva on Drewermannin raamatuntulkinnan keskeisin käsite. Hän tulkitsee Raamattua etsien vapauttavia kuvia silloinkin, kun ei käytä tätä käsitettä. Vapautumisen, pelastumisen tai jonkin niitä lähellä olevan käsitteen näkökulmasta tulkitut kuvat ovat kaikki vapauttavia kuvia. Joskus Drewermann käyttää vapauttavista kuvista ”Bild”-käsitteen synonyyminä ”Vision”-käsitettä. Tavallisimmin hän kuitenkin viittaa ”Vision”-käsitteellä tietyntekstin kokonaissanomaan tai Raamatun tekstien kuvaamiin näkyihin.⁵⁹

Tiettyä Raamatun tekstijaksoa selittäessään Drewermann löytää yleensä useita vapauttavia kuvia. Ne synnyttävät hänen mukaansa yhdessä kyseiseen tekstiin sisältyvän syvätason sanoman.⁶⁰ Siksi nimitän tällaista kokonaisuutta vapauttavaksi näyksi. Johonkin Raamatun tekstiin liittyvä vapauttava näky on kyseisen tekstin taustalta löytyvä, ihmisen myönteiseksi kokemana ydinsanoma, joka muodostuu yleensä monista yksittäisistä vapauttavista kuvista. Mielestäni Drewermann käsittelee vapauttavaa näkyä silloin, kun hän selittää tekstien takaa löytämänsä kuvakokonaisuutta vapautumisen, pelastumisen tai jonkin niitä lähellä olevan käsitteen näkökulmasta. Tekstien sisältämiä symboleja Drewermann tulkitsee vain löytääkseen niiden avulla tietyntekstikokonaisuuden salatun teeman eli siihen sisältyvän vapauttavan näyn.

Drewermannin tulkintametsodi koostuu tietyistä tulkintaperiaatteista ja suuresta joukosta niitä täydentäviä sääntöjä. Tulkintaperiaatteiden esittely on monisanaista ja epäsystemaattista.⁶¹ Yksittäisissä tulkinnoissa erottuu helpoimmin amplifikaation eli laajentamisen periaate. Se ilmenee muiden uskontojen ja kirjallisuuden piiristä löytyvien paralleelien lisäämisnä Raamatun arkkityyppisten kuvien tul-

kintaan. Kaikki ne edustavat Drewermannin mukaan ihmiskunnan yhteistä yliajallista uskonnollista totuutta.⁶² Esimerkiksi Raamatun ylösnousemustoivolle hän löytää runsaasti paralleeleja Egyptin muinaisuskonnosta. Kristuksen kuolleista heräämisen hän rinnastaa siten Osiris-jumalan kuolleista heräämiseen ja kristillisessä kasteessa tapahtuvan uudestisyntymisen Osiriksen vuosittain toistuvaan uudestisyntymiseen.⁶³ Laajentamisessa hän soveltaa Jungin näkemystä unikuviin assosioitumisesta toisiin unikuviin ja korvautumisesta niillä.⁶⁴

Toisena keskeisenä tulkintaperiaatteena on Raamatussa kuvatun tulkitseminen yksilön sisimmässä tapahtuvan ilmaukseksi eli tulkitseminen subjektin tasolla. Siinä Drewermann seuraa Jungia. Hän tulkitsee siten esimerkiksi Kainin ja Abelin sekä Jaakobin ja Esaun kuvaavan ihmismielen tietoista ja tiedostamatonta puolta.⁶⁵ Myyttien arkkityyppiset motiivit kuvaavat hänen mukaansa ihmismielen perusristiriitoja.⁶⁶

Yksilönäkökulmaan liittyy myös Drewermannin kolmas tulkintaperiaate eli itsensä löytämisen (Selbstfindung) teema: lukijan on kohdattava Raamatussa oma todellisuutensa.⁶⁷ Teema hallitsee Drewermannin raamatuntulkintaa. Hän tulkitsee niin arkkityyppeihin perustuvia kuin muitakin kuvia individuaation symboleiksi.⁶⁸ Siten hän selittää esimerkiksi Exodus-myytin ihmisen sisäisen vapautumisen kuvaukseksi.⁶⁹ Pyhän Hengen kyyhkysen Jeesuksen katekertomuksessa hän tulkitsee vastaavasti ihmismielen tietoisien ja tiedostamattoman ykseydeksi.⁷⁰ Itsensä löytäminen ei hänen syvyytyspsykologiaan tukeutuvan määritelmänsä mukaan ole oman minän toteuttamista vaan päinvastoin mielen tiedostamattoman osan sitomista kokonaispersoonallisuuden osaksi eli minuuden löytämistä.⁷¹ Sama terapeuttinen intressi hallitsee myös Drewermannin ihmekertomusten tulkintaa. Ne hän tulkitsee yleisen ja yhteisen inhimillisen hädän ja siihen löytyvän avun kuvauksiksi. Se, että Jeesus ajaa pahat henget Gerasan riivatusta, kuvaa hänen mukaansa syvyytyspsykologisesti tulkittuna uskon voittoa ahdistuksesta.⁷² Itsensä löytäminen ja Jumalan löytäminen liittyvät selityksissä yhteen.⁷³ Eskatologiset näyt ja apokalyptiikan Drewermann tulkitsee ihmismielen kokemusten heijastumiseksi

historian tapahtumaksi. Ne ovat yrityksiä rauhoittaa ihmismieltä. Esimerkiksi Messiaan tuleminen kuvaa sitä, että ihminen löytää oman minuutensa tietoisien ja tiedostamattoman mielen ykseydessä.⁷⁴ Individuaatioteeman ”mieluisuus” Drewermannille ilmenee esimerkiksi siten, että hän valitsee Jeesuksen sijaan keskushenkilöksi syntisen naisen Luukaan evankeliumin kertomuksessa näiden kahden kohtaamisesta.⁷⁵

Tulkintaperiaatteita auttaa Drewermannin mukaan toteuttamaan niitä yksityiskohtaisempi säännöstö, jonka hän on laatinut erityisesti myyttien ja satujen tulkintaa varten.⁷⁶ Näistä kertomuksista löytyvien arkkityyppisten kuvien tulkintasääntöjä hän soveltaa myös muiden arkkityyppisiä kuvia sisältävien kertomuslajien tulkinnaissa. Drewermann esittää säännöstön kahteen kertaan ja lisäksi vielä tiivistelmänä.⁷⁷ Sääntökokoelmat eivät ole yhdenmukaisia eivätkä systemaattisia.⁷⁸ Säännöt ovat ilmeisesti hänen itse muotoilemiaan, ainakaan hän ei liitä niitä mitenkään Jungin unientulkinnan periaatteisiin. Hän ei suhteuta sääntöjään esimerkiksi Jungin esittämään perusunen kaavaan, jonka mukaan unen draamaa analysoitaessa on tarkasteltava unen näyttämöä, tapahtumien kulminaatiota ja ratkaisua eli tulosta.⁷⁹ Yhteistä Jungin ja Drewermannin korostuksille on pyrkimys löytää tulkinnan kohteiden sisäinen dynamiikka.

Finaliteettisääntö velvoittaa Drewermannin mukaan varmistamaan, että jokaisen Raamatun kertomuksen keskeiseksi teemaksi löydetään individuaatio. Kaikki sivuteemat on alistettava tukemaan tätä tulkintaa.⁸⁰ Alkamissääntö taas edellyttää, että erityisesti kertomuksen alkua on tarkattava, jotta pystytään tunnistamaan kertomuksen kuvaama sisäinen konflikti ja sen ratkaisumahdollisuudet.⁸¹ Keskittymissääntö puolestaan haastaa Drewermannin mukaan tulkitsemaan kaikki tekstissä esiintyvät henkilöt saman ihmisen eri puoliksi.⁸² Realistamisen sääntö on hänen mukaansa kuitenkin tärkein arkkityyppisten kuvien tulkinnalle asetettavista vaatimuksista. Niiden tekstin symbolien takaa, joita Raamatun kirjoittajat ovat tietoisesti tuottaneet, on etsittävä sen tiedostamaton sisältö.⁸³ Myös ajan nopeuttamisen sääntö palvelee Drewermannin mukaan realistamista. Tulkitsijan on ymmärret-

tävä, että Raamatun kertomuksissa kuvattu koskee tavallisesti monia vuosia yksilön elämässä tai vuosisatoja tietyn kansan ja vuosituhansia ihmiskunnan elämässä. Ajan laajentamisen säännön tarpeellisuus johtuu samasta syystä.⁸⁴

-
- 56 Drewermann 1992a, 380–381.
 57 Drewermann 1992b, 33–34. Esimerkiksi Görres (1992, 145) ja Beyer (1995, 20) ovat kiinnittäneet huomiota Drewermannin tendenssimaiseen tulkintaan. Beyer (1995, 20–21) pitää filosofisesti kestäättömänä Drewermannin pyrkimystä selittää arkkityyppiset kuvat ahdistuksen ja luottamuksen polaarisiksi kuviksi ja muodostaa kuvahierarkia tältä pohjalta.
 58 Drewermann (1993a, 12) on antanut Markuksen evankeliumin tulkinnalleen epiteetin ”Bilder von Erlösung”.
 59 ”Vision”-käsitettä Drewermann käyttää ensiksikin kuvan synonyyminä (esim. 1992a, 384–385). Toiseksi hän käyttää sitä näyn, esimerkiksi opetuslasten Taaborin vuorella kokeman ilmestyksen merkityksessä (esim. 1992b, 347). Kolmanneksi Drewermann ”Vision”-käsitettä viittaa-massa tekstin kokonaismerkitykseen (esim. 1992b, 448).
 60 Esim. Drewermann 1992b, 391.
 61 Drewermann 1992a, 165–200.
 62 Drewermann 1992a, 165–169.
 63 Drewermann 1992b, 511–541. Osiris-paralleelit erityisesti Drewermann 1992b, 518–524.
 64 Jung 1967, § 152. Tähän viittaa myös Frey 1995, 57.
 65 Drewermann 1992a, 172–177.
 66 Drewermann 1992a, 184.
 67 Drewermann 1992a, 178.
 68 Drewermann (1992a, 191, 410) korostaa tätä erityisesti myyttien ja niitä muistuttavien (*mythennahe*) kertomusten yhteydessä, mutta soveltaa sitä kaikkiin kertomuslajeihin.
 69 Drewermann 1992a, 318.
 70 Drewermann 1992a, 401.
 71 Drewermann 1992a, 378.
 72 Drewermann 1992b, 272.
 73 Drewermann 1992b, 245.
 74 Drewermann 1992b, 446, 453.
 75 Drewermann 1992a, 436–443.
 76 Drewermann 1992a, 163. Frey, joka on tarkastellut Drewermannin tulkintasääntöjä kokonaisuutena, on pitänyt näitä sääntöjä keskeisinä.
 77 Säännöt: Drewermann 1992a, 201–230 ja 376–383. Tiivistelmä tulkinnassa otettavista askelista: Drewermann 1992a, 385–388.
 78 Frey on todennut saman. Frey 1995, 56, viite 99.
 79 Jung 1967, § 561–562.
 80 Drewermann 1992a, 203.
 81 Drewermann 1992a, 205–206.
 82 Drewermann 1992a, 215.
 83 Drewermann 1992a, 219–220.
 84 Drewermann 1992a, 226–230.

Drewermann esittää siis kolme periaatetta, joita raamatuntulkinnassa on noudatettava: laajentamisen, subjektin tasolta tulkitsemisen ja itsensä löytämisen periaatteet. Viimeksi mainittu määrittelee etukäteen sen, mihin tulkinnassa on päädyttävä. Monet eksegeetit ovat pitäneet tätä vääränä lähestymistapana. Drewermannin on katsottu esimerkiksi ohittavan suuren osan Jeesuksen julistuksesta⁸⁵ ja vääristävän Raamatun sanomaa.⁸⁶ Ennalta omaksettua terapeutista itsensä löytämisen tavoitetta voi kuitenkin pitää yhtenä mahdollisena syvyyopsykologisen tulkinnan tavoitteena. Tästä näkökulmasta arvioituna Drewermannin tulkinta edustaa syvyyopsykologista uustulkintaa.⁸⁷

Drewermannin metodin eklektisyyttä on myös kritisoitu. Hän ei sitoudu minkään syvyyopsykologisen koulukunnan perinteeseen, vaan yhdistää näennäisen sattumanvaraisesti eri koulukuntien tulkintatapoja.⁸⁸ Useat psykoanalyytikot ovat lisäksi pitäneet hänen syvyyopsykologista tietämystään rajoittuneena ja tulkintoja mielivaltaisina.⁸⁹ Hänen metodinsa suurin puute sisältyy kieltämättä siihen, että hän jättää määrittelemättä vapauttavan kuvan ja sen kielellisesti ilmaistun symbolin suhteen. Hän ainoastaan viittaa niiden suhteen määrittelemiseen sisältyvään ongelmaan.⁹⁰ Drewermannin raamatuntulkinta ei siis ole ”puhdasoppista” syvyyopsykologista raamatuntulkintaa, vaikka siitä usein käytetään tätä nimitystä ja hän sanoo itsekin tulkintojaan syvyyopsykologiseksi.⁹¹ Myös muotohistoriallisen koulukunnan systematiikkaan sitoutuminen erottaa hänen tulkintansa muista syvyyopsykologisista tulkinnoista. Se on luokiteltavissa teologiseksi raamattuhermeneutiikaksi.

TULKITSIJAN EKSISTENSSI TULKINNAN VARMENTAJANA

Drewermann esittää siis raamatuntulkintaa varten useita periaatteita ja sääntöjä. Niiden seuraaminen ei hänen mukaansa kuitenkaan vielä takaa Raamatun sisäisen todellisuuden löytymistä.⁹² Tekstiä on hänen mukaansa ”maisteltava”, jotta symbolit ja näyt heräisivät elämään tulkitsijan omassa mielessä. Tekstistä tulee silloin silta, joka johtaa tulkitsijan yhteyteen oman minuutensa kanssa.⁹³

Syvyyopsykologinen tulkinta edellyttää Drewermannin mukaan erityistä asennetta. Sitä hän

kuvaava sisäisen (innerlich) käsitteellä.⁹⁴ On pyrittyä sillä tavoin tekstin valtaamaksi, että saavutetaan eksistentiaalinen samanaikaisuus sen kanssa.⁹⁵ On saavutettava uusi itseymmärrys.⁹⁶ Raamatun salattuun sisältöön voidaan hänen mukaansa saada yhteys vain ”tässä ja nyt”, koska aika ja ikuisuus eivät kohtaa toisiaan mitenkään muuten. Näkemyksenä perusteluksi Drewermann vetoaa Kierkegaardiin, Lutheriin ja evankeliumiteksteihin: Kierkegaardin mukaan aika ja ikuisuus kohtaavat ainoastaan hetkessä, Lutherille sana ”tänään” taas merkitsee evankeliumien mukaisesti Jumalaan luottamista nykyhetkessä.⁹⁷ Kyseistä eksegeettistä ”syväporausta” (Tiefenbohrung) Drewermann havainnollistaa raamatulliselta vaikuttavalla vertauksella: erämaassa vaeltava kansa, joka on etääntynyt kauas lähteestä, voi löytää vesisuonen vain kaivautumalla syvälle.⁹⁸ Vain sellainen tulkinta, joka koskettaa tulkitsijaa itseään, on hänen mukaansa pätevää. Tätä tulkitsijan itsensä löytämisen totuuden korottamista merkittäväksi totuudeksi voidaan nimittää tulkinnan autonomiaperiaatteeksi.⁹⁹

Sisäisyys saavutetaan Drewermannin mukaan tunteita hyödyntämällä. Sitä ei syvyyopsykologisessa raamatuntulkinnassa yleensä edellytetä, vaan kyseessä on Drewermannin omintakeinen lisäys syvyyopsykologian pohjalta toteutettavaan raamatuntulkintaan. Merkitystä on hänen mukaansa ensiksikin mielen psyykkisellä tasolla syntyvillä tunteilla, joista hän käyttää esimerkiksi tuntemisen (Empfinden), kuvittelemisen (Vorstellen), kokemisen (Erfahrung) ja eläytymisen (Erleben) käsitteitä.¹⁰⁰ Eniten hän kuitenkin käyttää tunteista käsitettä Gefühl, jonka sisällön hän määrittelee sekä Jungiin että Schleiermachiin tukeutuen. Drewermann ajattelee ensiksikin Jungin tavoin Gefühl-termin tarkoittavaa tunnetta, joka yhdistää ajattelun ja affektin eli lyhytaikaisen tunne-elämyksen. Se on ihmisen minää ja hänen kokemaansa sisältöä yhdistävä tapahtuma, jolla on mieluisuuden tai epämieluisuuden sävy.¹⁰¹ Tämä Drewermannin laajavaikutteiseksi ymmärtämä tunne myös yhdistää hänen mukaansa ihmisen hengen ja ruumiin.¹⁰² Kyseinen määritelmä rinnastaa Gefühl-käsitteen psykologian emotio-käsitteeseen.¹⁰³ Gefühl-termin käyttö Schleiermachiin tukeutumisen yhteydessä laajen-

taa edelleen Drewermannin tunteille antamaa merkitystä.¹⁰⁴ Hän viittaa Schleiermacherin lausumaan, jonka mukaan uskontoon perehtynyt ymmärtää oman tunteensa (Gefühl) perusteella, minkälaista on oikea hermeneutiikka. Se perustuu ihmissielun alkuperään.¹⁰⁵ Hän käyttää siis Gefühl-sanaa myös romantiikan teologian tapaan tarkoittamaan sel-laista riippuvuuden tunnetta Jumalasta, joka eroaa kaikista muista tunteista.¹⁰⁶

Drewermann käyttää Gefühl-käsitettä monien psykologisten tunnekäsitteiden rinnalla määrittelemättä kuitenkaan eksaktisti käyttämiensä käsitteiden suhteita tai yleensä psykologisina tunnekäsitteinä pidettyjen käsitteiden merkitysisältöä.¹⁰⁷ Hän myös tulkitsee toisinaan ihmismielen sisäisen luomisilmoituksen avautumista pelkästään psykologisin käsittein, vaikka ajattelee yleensä siihen tarvittavan mielen kaikki ulottuvuudet tavoitettavaa tunnetta (Gefühl). Esimerkiksi psykologisella eläytymisen (Erleben) käsitteellä viitataan yleensä tietoiseen toimintaan, jossa keskeisenä on ihmisen minä.¹⁰⁸ Kun Drewermann siis sanoo, että uskonnon maailma avautuu vain omaan sisäiseen kokemukseen eläytymällä,¹⁰⁹ hän ajattelee ihmismielen tiedostamattomassa olevin kuvien synnyttävän ihmisessä tietoisien tunteen. Hän pitää siis tietoisien ja tiedostamattoman kerroksen psyykkisellä tasolla tapahtuvaa vuorovaikutusta Raamatun ymmärtämisen psyykkisenä edellytyksenä. Tämä näkemys tunteista sisäisyyden välittäjinä on syvyytyspsykologian mukainen. Teologisesta näkökulmasta katsottuna hän esittää täten, että Jumalan ilmoituksen (Drewermannilla luomisilmoitus) vastaanottaminen on selitettävissä myös psykologisesti.

Raamattuun eläytymistä Drewermann nimittää myötäelämiseksi (Einfühlung). Kyseinen lähestymistapa soveltuu hänen mukaansa kaikkien kertomusmuotoisten tekstien tulkintaan.¹¹⁰ Subjektiviisuus on siinä varsinainen tietolähde.¹¹¹ Tässä Drewermann seuraa Wilhelm Diltheyä.¹¹² Sisäisyyteen johdattavien tunteiden tulee Drewermannin mukaan olla nimenomaan tulkitsijan omassa mielessä syntyneitä tunteita. Hän esittää vertauskuvan siitä, miten Raamattuun on eläydyttävä: ei pidä tuijottaa hiillosta, vaan on koottava kipinöitä ja sytytettävä tuli. Polttoaineena on nyt lukijan tai selittäjän oma

eksistenssi.¹¹³ Tulkintansa syvyytyspsykologisuutta korostaakseen Drewermann olisi myös voinut sanoa, että polttoaineena on lukijan ja selittäjän tie-

-
- 85 Schnackenburg 1992, 35.
 86 Lohfink & Pesch 1988, 28.
 87 Maria Kasselin (1992, 46) mukaan syvyytyspsykologisessa tulkinnassa keskeinen ”prosessisääntö” tulkinnasta kuitenkin puuttuu.
 88 Kassel 1992, 42.
 89 Esim. Raguse 1993, 253; Kassel 1992, 42; Funke 1992, 53.
 90 Drewermann 1995a, LXXXVIII.
 91 Drewermannin tulkintaa teologian eri alojen näkökulmasta käsittelevä artikkelikokoelma esimerkiksi on otsikoitu *Tiefenpsychologische Deutung des Glaubens?*
 92 Drewermann 1992a, 95.
 93 Drewermann 1992a, 384–385.
 94 Drewermann 1992a, 13.
 95 Drewermann 1992a, 13, 59.
 96 Drewermann 1992a, 59.
 97 Drewermann 1992a, 59; Drewermann 1992b, 622–623. Vrt. esim. Kierkegaard 1964, 115. Drewermann viittaa sanontaan omenapuun istuttamisesta maailmanlopun uhatessa, joka on virheellisesti pantu Lutherin nimiin, ja tulkitsee evankeliumien ”nyt”-painotusten korostavan Jeesuksen opettamaa uskon turvallisuutta.
 98 Drewermann 1992a, 14–15.
 99 Frey 1995, 195.
 100 Drewermann 1992a, 53–54.
 101 Drewermann 1992b, 57. Vrt. Jung 1960, § 801.
 102 Drewermann 1992b, 57.
 103 Emootio käsitteelle on psykologiassa annettu erilaisia merkityksiä. Yleensä sillä viitataan tunnejärjestelmään, johon kuuluu sekä koettu tunne että sen aikaansaamat fyysiset muutokset ja käyttäytymisen muutokset. Syvyytyspsykologian mukaan emootiot ovat tietoisia tiloja, joiden syntyy vaikuttavat ratkaisevasti tiedostamattomaan talentuneisiin kokemuksiin liittyneet emootiot ja eräiden syvyytyspsykologian edustajien mukaan myös ihmisen evolutiivisen perimän säilyttämät vietti-impulsit. Fröhlich 2002b, 441.
 104 Drewermann 1992a, 72–75.
 105 Drewermann 1992a, 73–74. Schleiermacherin (1920, 110–111) mukaan tunne herää uskonnollisen katselemisen (Anschauung) aikana ihmisen ottaessa henkisytyksensä vastaan kaikkeuden viestejä. Kaikkeus ottaa tällöin ihmisen valtaansa, toimii hänessä ja ilmaisee itsensä juuri uskonnollisten tunteiden välityksellä. Tunne ja uskominen ovat kaikkeuden välitöntä vaikutusta.
 106 Vrt. Schleiermacher 1960, § 4.
 107 Ks. esim. Drewermann 1992a, 16.
 108 Fröhlich 2002a, 164.
 109 Drewermann 1992a, 54.
 110 Drewermann 1992a, 434. Einfühlung-termiä käyttävät myös monet, jotka harjoittavat analyttiseen psykologiaan perustuvaa raamatuntutkimusta (esim. Kassel 1980, 49).
 111 Drewermann 1992a, 57.
 112 Drewermann 1992a, 54.
 113 Drewermann 1993a, 110.

toisen minän ja tiedostamattoman vuorovaikutus. Yksilöllisiin tunteisiin kiinnittymisen vuoksi on Drewermannin tulkintaa usein pidetty yksipuolisena ja mielivaltaisenakin.¹¹⁴ Ilmaisutapa on usein siinä määrin runollista, että on puhuttu poeettisesta teologiasta.¹¹⁵

Drewermann ei ota eläytymisen tärkeyttä korostaessaan huomioon sitä, että eläytymisellä on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia. Se voi lisätä tulkitsijan keskittymistä asiaansa, mutta myös johtaa tulkintaa harhaan. Raamatuntulkinnassa se johtaa helposti tulkitsijan omien regressiivisten tunteiden sijoittamiseen Raamatun tekstiin.¹¹⁶ Tällaisten tunteiden johtama raamatuntulkinta voi tuottaa täysin satunnaisia tuloksia, joiden oikeutus ei ole arvioitavissa. Drewermann ajattelee, että Raamatun teksteihin sisältyvä intuitiivinen tieto kykenee syrjäyttämään sisäisyyttä tavoittelevien tulkitsijoiden oman tiedostamattoman mielen sisällön. Yksilölle henkilökohtaisesti merkittäviä uusia oivalluksia tunnekokemuksen ohjaama tulkinta voi tuottaa, mutta yleisempää merkitystä pelkästään tunteiden johtamalle tulkinnalle on vaikea antaa. Erityisen eläytymisen edellyttäminen tulkinnalta erottaa sen varsinaisista syvyyopsykologisista tulkintametoista. On selvä puute, ettei Drewermann määrittele tulkinnassaan eksistentiaalisen ja syvyyopsykologisen interpretaation suhdetta.¹¹⁷

Tulkinnan sisäisyyden korostaminen yhdistää Drewermannin tulkinnan monien eksistenssiteologien tulkintaan. Hän itse katsoo oman ajattelunsa olevan Rudolf Bultmannin ja eksistenssiteologien työn jatkamista. Onhan tekstin välittämä sanoma heistä kaikista olennaisinta.¹¹⁸ Drewermann myös vetoaa oman tulkintansa tueksi usein Bultmannin esittämään näkemykseen.¹¹⁹ Siinä, missä Bultmann kuitenkin etsii sanomaa myyttien takaa, Drewermann uskoo sanoman löytyvän sisäisesti tulkituista myyteistä. Hänen raamatuntulkintaansa voisi eläytymisen korostamisen vuoksi luonnehtia syvyyopsykologiaa hyödyntäväksi eksistentiaaliseksi tulkinnaksi. Teologinen ja syvyyopsykologinen näkemys sisäisyydestä muodostavat siinä synteesin. Eläytymisen korostaminen liittyy sen myös spontaanin raamatuntulkinnan menetelmien joukkoon.¹²⁰ Tulkinnan sitoutuminen Raamatun teks-

tien pohjalta nouseviin kuviin herättää kysymyksen sen suhteesta länsimaisen mystiikan perinteeseen. Onhan kristillisessä mystiikassakin ollut vallalla platonismista vaikutteita saanut ”katseen filosofia”, joka mukaan kontemplaatio on luonteeltaan visuaalista.¹²¹

Drewermann painottaa siis tekstin lukemistilanteen merkitystä sen ymmärtämiselle. Se tekee tekstin ja sen lukijan välisen vuorovaikutuksen erityisen kiinnostavaksi. Esimerkiksi eksegeetti Jörg Freyn mukaan tulkintatavan mahdollisuuksista tarvittaisiin lisäselvitystä. Tätä tarvittaisiin, koska ei ole vielä riittävästi tutkittu, millä edellytyksillä reseptioesteettinen tulkinta voi ymmärtää Raamatun symbolikieltä.¹²¹ Tällaisessa tutkimuksessa ei voi ohittaa psykologista tietoa ihmisen mielentoiminnasta.

Drewermann on ottanut tulkintakäyttöön keinot, joiden on katsonut parhaiten johtavan siihen, mitä hän pitää Raamatun sisäisenä ymmärtämisena. Tulkinnalta ei voi odottaa yksityiskohtaista eksegeettistä tekstianalyysiä, koska lähtökohtana on kokonaisvaltainen ”kuvien” tavoittelu romantiikan ja Jungin unientulkinnan hengessä. Teologialle Drewermannin tulkinta asettaa haasteen: syvyyopsykologista menetelmää on kehitettävä. Uusia merkityksiä etsivää tulkintaa tarvitaan.

---

114 Drewermann 1992a, 437; Frey 1995, 187, 192.

115 Lang 1995, 22.

116 Raguse 1993, 252.

117 Stolle 1992, 60.

118 Drewermann 1992b, 33, viite 13; 92–93.

119 Drewermann 1992b, 67. Bultmannin Drewermann (1992b) mainitsee yhteensä viidelläkymmenelläviidellä sivulla.

120 Spontaanimenetelmistä esim. Kassel 1980, 189–198

121 Lehmijoki-Gardner 2007, 47.

122 Frey 1995, 247–248, 253. Frey viittaa Anton A. Bucherin asiankäsitelyyn tästä aiheesta. Bucher 1992, 103–166.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Lähteet

DREWERMANN, EUGEN

- 1990 "An ihren Früchten sollt ihr sie erkennen": Antwort auf Gerhard Lohfinks und Rudolf Peschs "Tiefenpsychologie und keine Exegese." 4. Aufl. Olten: Walter.
- 1992a *Tiefenpsychologie und Exegese*. Bd. I. *Die Wahrheit der Formen: Traum, Mythos, Märchen, Sage und Legende*. 4. Aufl. der Sonderausg. Olten: Walter.
- 1992b *Tiefenpsychologie und Exegese*. Bd. II. *Die Wahrheit der Werke und der Worte: Wunder, Vision, Weissagung, Apokalypse, Geschichte, Gleichnis*. 4. Aufl. der Sonderausg. Olten: Walter.
- 1992c *Worum es eigentlich geht: Protokoll einer Verurteilung*. 3. aktualisierte Neuaufl. München: Kösel.
- 1993a *Das Markusevangelium: Bilder von Erlösung*. Bd. I. 8. Aufl. Solothurn: Walter.
- 1993b "Ich steige hinab in die Barke der Sonne". *Alt-Ägyptische Meditationen zu Tod und Auferstehung in Bezug auf Joh 20/21*. 6. Aufl. Solothurn: Walter.
- 1995a *Strukturen des Bösen*. Bd. I. *Die jahwistische Urgeschichte in exegetischer Sicht*. 10. Aufl. Paderborn: Schöningh.
- 1995b *Strukturen des Bösen*. Bd. II. *Die jahwistische Urgeschichte in psychoanalytischer Sicht*. 7. Aufl. Paderborn: Schöningh.
- 1996 *Strukturen des Bösen*. Bd. III. *Die jahwistische Urgeschichte in philosophischen Sicht*. 8. Aufl. Paderborn: Schöningh.
- 2000 *Hat der Glaube Hoffnung? Von der Zukunft der Religion am Beginn des 21. Jahrhunderts*. Düsseldorf: Walter.

Kirjallisuus

BEYER, UWE

- 1995 *Die Tragik Gottes: Ein philosophischer Kommentar zur Theologie Eugen Drewermanns*. Würzburg: Königshausen & Neumann.

BLANK, JOSEF

- 1992 "Die Angst vor dem Sturz ins Bodenlose". *Der Streit um Drewermann: Was Theolog(inn)en und Psycholog(inn)en kritisieren*. Wiesbaden: Sobel, 21–27.

BROKOP, VOLKER

- 2012 "Die Lehre vom Verstehen: Das Gesamtwerk des Eu-

gen Drewermann. Eine Einführung". www.alice-dsl.net/vobro/vobro/index2.htm. 13.5.2013.

BRUUN, MIKKO VON

- 2012 "Uskonto ja psykoanalyysi eilen ja tänään". *Psykoterapia* 3, 231–245.

BUCHER, ANTON A.

- 1992 *Bibel-Psychologie: Psychologische Zugänge zu biblischen Texten*. Stuttgart: Kohlhammer.

ELIADE, MIRCEA

- 1976 *Die Sehnsucht nach dem Ursprung: Von den Quellen der Humanität*. Übers. v. Hella Bronold. Wien: Europaverlag.

ETHEBER, ALFRED

- 1998 *Offenbarung und Psyche: Eine fundamentaltheologische Untersuchung des tiefenpsychologischen Verständnisses der Offenbarung bei C. G. Jung*. Paderborn: Schöningh. Diss. RWTH Aachen 1996.

FREY, JÖRG

- 1995 *Drewermann und die biblische Exegese: eine methodisch-kritische Analyse*. Tübingen: J. C. B. Mohr.

FRÖHLICH, WERNER D.

- 2002a "Erleben". *Wörterbuch Psychologie*. Werner D. Fröhlich. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 164.
- 2002b "Tiefenpsychologie". *Wörterbuch Psychologie*. Werner D. Fröhlich. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 441.

FUNKE, DIETER

- 1992 "Ewige Urbilder?: Einige Anmerkungen zu Drewermanns tiefenpsychologisches Hermeneutik". *Der Streit um Drewermann: Was Theolog(inn)en und Psycholog(inn)en kritisieren*. Wiesbaden: Sobel, 52–55.

GÖRRES, ALBERT

- 1992 "Erneuerung durch Tiefenpsychologie?" *Tiefenpsychologische Deutung des Glaubens?: Anfragen an Eugen Drewermann*. Hrsg. von Albert Görres u. Walter Kasper. 4. Aufl. *Quaestiones Disputatae* 113. Freiburg/Br : Herder, 133–174.

JUNG, CARL GUSTAV

- 1960 *Gesammelte Werke*. 6. Bd. *Psychologische Typen*. Zürich: Rascher.
- 1964 *Gesammelte Werke*. 7. Bd. *Zwei Schriften über analytische Psychologie*. Zürich: Rascher.
- 1976 *Gesammelte Werke*. 9/1 Bd. *Die Archetypen und das Kollektive Unbewußte*. Olten: Walter.

- KASSEL, MARIA
- 1980 *Biblische Urbilder: Tiefenpsychologische Auslegung nach Jung*. München: Pfeiffer.
- 1992 "Bibel und Tiefenpsychologie: Eine Sichtung des Streits um Eugen Drewermann". *Der Streit um Drewermann*. Wiesbaden: Sobel, 39–51.
- KIERKEGAARD, SØREN
- 1964 *Ahdistus*. Suom. Eila ja Johan Weckroth. Jyväskylä: Gummerus.
- LANG, BERNHARD
- 1995 *Die Bibel neu entdecken: Drewermann als Leser der Bibel*. München: Kösel.
- LOHFINK, GERHARD & PESCH, RUDOLF
- 1988 *Tiefenpsychologie und keine Exegese: Eine Auseinandersetzung mit Eugen Drewermann*. *Stuttgarter Bibelstudien* 129. 2. Aufl. Stuttgart: Verlag Katholisches Bibelwerk.
- LEHMIJOKI-GARDNER, MAIJU
- 2007 *Mystiikka: Kristillinen perinne antiikista uudelle ajalle*. Helsinki: Kirjapaja.
- OEMING, MANFRED
- 1995 "Altes Testament und Tiefenpsychologie: Aufklärung oder Freudsche Fehlleistung?" *Theologischen Literaturzeitung* 120 (2/1995), 107–120.
- PERTTULA, JUHA & LATOMAA, TIMO
- 2005 *Kokemuksen tutkimus: Merkitys-tulkinta-ymmärtäminen*. Helsinki: Dialogia.
- RAGUSE, HARMUT
- 1993 *Psychoanalyse und biblische Interpretation: Eine Auseinandersetzung mit Eugen Drewermanns Auslegung der Johannes-Apokalypse*. Stuttgart: Kohlhammer.
- SCHLEIERMACHER, FRIEDRICH
- 1920 *Puheita uskonnosta sen sivistyneille halveksijoille*. Suom. Aina Lähteenoja. Porvoo: WSOY.
- 1960 *Der christliche Glaube*. 7. Aufl. 1. Bd. Berlin: Walter de Gruyter & Co.
- SCHNACKENBURG, RUDOLF
- 1992 *Exegese und Tiefenpsychologie. Tiefenpsychologische Deutung des Glaubens?: Anfragen an Eugen Drewermann*. Hrsg. von Albert Görres u. Walter Kasper. 4. Aufl. *Quaestiones Disputatae* 113. Freiburg/Br : Herder, 26–48.
- SCHULZ-HENCKE, HARALD
- 1927 *Lehrbuch der analytischen Psychotherapie*. Stuttgart: Georg Thieme.
- SOBEL, ALFRED
- 1993 *Eugen Drewermann-Bibliographie: Primär- und Sekundärliteratur*. 2. erw. Aufl. Wiesbaden: Sobel.
- STOLLE, VOLKER
- 1992 "Tiefenpsychologische Schriftauslegung". *Der Streit um Drewermann: Was Theolog(inn)en und Psycholog(inn)en kritisieren*. Wiesbaden: Sobel, 57–68.
- VENETZ, HERMANN-JOSEF
- 1992 "Mit Traum, nicht mit dem Wort ist zu beginnen: Tiefenpsychologie als Herausforderung für die Exegese?" *Der Streit um Drewermann: Was Theolog(inn)en und Psycholog(inn)en kritisieren*. Wiesbaden: Sobel, 28–38.
- WIESENHÜTTER, ECKART
- 1969 *Grundbegriffe der Tiefenpsychologie*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.